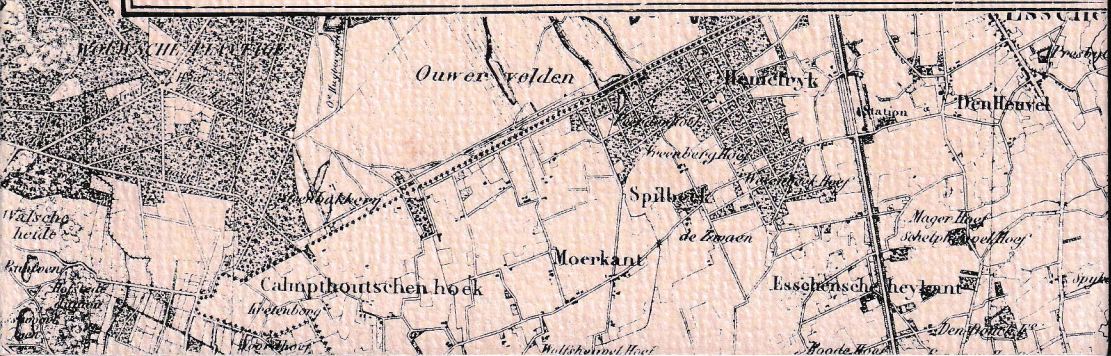

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

Bevrijdingsnummer 1 / 2 - 85

Dagboek in oorlogstijd

De heer L.P.E. Looijen woonde destijds met zijn ouders en 2 broers op een boerderij nabij de Westelaarsestraat in wat tegenwoordig de Weststraat heet. Hij werkte op het gemeentehuis in Huijbergen en kwam daardoor dagelijks langs het dorp Wouwse Plantage en door de bossen.

Hij is een van de weinige mensen die in oorlogstijd een dagboek heeft bijgehouden. Ondanks het feit dat er dingen instaan die te persoonlijk zijn om te publiceren, kregen wij toch inzage in dit unieke document. Hieronder een resumé van de voor de bevrijding belangrijke onderdelen (1).

De periode vanaf 4 september 1944 tot 1 oktober 1944 zette de heer Looijen aan de hand van aantekeningen op zondag 1 oktober op papier. Hij maakt daarbij ondermeer melding van het feit dat op 5 september door de Duitsers al heel wat vernielingen werden aangericht. Ondermeer het instituut St. Marie ging op 4 september voor het grootste deel de lucht in.

Op maandag 2 oktober schreef de heer Looijen dat hij samen met zijn broers en de gebroeders Bartelen, van den Boom en enkele inwoners van Wouwse Plantage een bruggetje maakte over de tankgracht voor fietsers en voetgangers. Dat bruggetje bestond uit drie spoorstaven en daartussen houten balken. Onder het bruggetje stonden twee steunpalen. Het bruggetje zou 12 meter lang geweest zijn en lag ongeveer 7 meter hoog (2).

Op vrijdag 6 oktober noteerde de heer Looijen dat hij het kanongebulder al kon horen en voor het eerst ook mitrailleurs. Dat geluid kwam uit de richting Putte en Huijbergen.

VARKEN

Op donderdag 12 oktober meldde de heer Looijen, dat vier Duitsers met een-misschien valse- Bescheinigung een varken kwamen stelen. Dat was voor de familie wel het sein om het andere varken te slachten. Ondertussen komt het geweervuur steeds dichterbij en in de periode van 19 tot en met 21 oktober noteerde de heer Looijen:

"Werkelijk angstige uren doorstaan we in deze dagen en vooral in de voornacht, wanneer een bepaald soort kanon schiet, nl. het afschieten is juist een slag op een trommel, dan hoort men enkele seconden niets, vervolgens

hoort men het hoge (en steeds duidelijker hoorbaar) fluiten van de voorbijvliegende granaat, waarvan de toon weer langzaam naar beneden gaat en dof van toon wordt. Tot slot hoort men dan het inslaan van het projectiel, dikwijls een harde klap, waarbij men telkens z'n hart vasthoudt. Hiervan zijn er velen op Zoomvliet gevallen, maar ook bij ons op Moerbeek, ongeveer 150 meter van onze schuilkelder zijn er een 50-tal verspreid gevallen."

SCHUILKELDER

De familie Looijen had een goede schuilkelder gemaakt. Die werd in de laatste dagen voor de bevrijding nog extra versterkt. Maar dat bleek allemaal voor niets te zijn geweest. Op maandag 23 oktober werd de kelder bezet door de Duitsers. De familie moest daarom uitwijken naar een onderkomen in de schuur. In die nacht volgden zware beschietingen en rond half vier mocht de familie terug naar de kelder, waarbij de heer Looijen de opmerking maakt dat er ook goede Moffen schijnen te zijn.

Dat duurde niet lang, want tegen vijf uur vertrok deze ploeg Duitsers, maar bijna direkt kwamen er anderen en toen de familie bij een nieuw Engels (3) salvo in de kelder wilde vluchten, kregen ze te horen: "Was ist da los, Mensch". Toen de familie riep dat er granaten rond vlogen was dat reden om op te merken: "Heraus Mensch, heraus, Sie dürfen hier nicht kommen". En daar stond de familie Looijen opnieuw zonder deugdelijk onderkomen om zich te beschermen tegen de rondvliegende granaten en kogels.

Er zat dus niets anders op dan snel een nieuw onderkomen te maken. Dat werd een gat van 2 meter lang, $1\frac{1}{2}$ meter breed en $1\frac{1}{2}$ m diep. Met ijzeren balken en palen werd die afgedekt, overdekt met grasmatten en daarna een flinke laag zand. In de loop van de volgende dagen werden steeds versterkingen aan de schuilkelder aangebracht.

MOLEN

Op donderdag 26 oktober kwamen er drie tanks het erf oprijden van de familie Looijen.

"We dachten: nu zal het helemaal gevaarlijk worden: Tankgevechten. Ik dacht: nu schieten ze zeker alles kort en klein. Onze angst was echter weer gauw voorbij daar de Duitsers ons vertelden, dat deze tanks de molen van Pin-

De molen van Wouwse Plantage in 1944, direct na de oorlog. Door beschietingen vanaf onder meer het erf van de familie Looijen liep de molen zware schade op. Na de oorlog is de molen niet meer gerestaureerd. (Foto: collectie de Vierschaer).

dorp, die al 1 of 2 dagen in Engelse handen was, kwamen beschieten. Of we nu wilden of niet, we moesten van den Duitse Oberleutenant komen kijken, hoe goed de Duitse schutters waren! Glunderend wees hij naar de molen en bleef maar herhalen: "Kijk nu eens, ieder schot een treffer."

Op deze dag gingen er in de richting van de Wouwse Hil en bij de tankgracht heel wat gebouwen in vlammen op. De heer Looijen noemt ondermeer: de boerderij van C. Koolen en de schuur van de Wed. Van Heijst.

De boerderij van C. Uijtdewilligen was al eerder in vlammen opgegaan.

"Droefgeestig stonden mijn broers zo naar dit dramatisch tafereel van deze branden te kijken, toen plotsklaps die huichelaar van de staf (den Oberleutenant met houten poot) bij hen kwam staan, en grinnikend m'n broer Adri op de schouder tikte, zeggend: "Morgen brennst du!", waarna hij weer verder ging".

JETZT WIRD GESCHOSSEN

Vrijdag 27 oktober begon het menens te worden op de boerderij van de Looijens. Tegen tien uur 's morgens kwamen de Duitsers binnen, een weinig onder invloed van sterke drank en begonnen hun geweren gereed te maken. "Jetzt wird geschossen", was hun opmerking.

Vanaf dat moment werd er ook inderdaad geschoten en wel van beide kanten. De kogels moeten op dat moment over het erf gefloten hebben. De familie zat echter veilig in de schuilkelder, behalve broer Adri, die in een droge sloot was gekropen omdat hij dacht dat hij daar veiliger was. Enkele uren later keerde echter ook hij in de kelder terug. Niet alleen voor mensen was het op dat moment levensgevaarlijk, ook de gebouwen leden heel wat schade. Deze dag brandden ondermeer de boerderijen af van Ko Jonkers, Jac. Raaijmakers, Van Loenhout en P. Mouws en café Devillers aan de Wouwse Hil. Tot schrik van de familie Looijen brandde ook de boerderij van de wed. Bartelen af.

BEVRIJD

Op 28 oktober 1944 telde de heer Looijen weer verschillende nieuwe branden; nu in de richting van de Roskam (C. Dekkers Wed. van Loon, Chr. Schillemans, Govers en Uijtdewillegen). "Onder al deze bedrijven (het was 's nachts drie uur),

hoorden wij echter aan den andere kant (den Hil, 't Hoekske en ook bij de Zoom) het harde motorgeronk van de zware Engelse tanks.

Het mitrailleren was ondertussen ook afgelopen en nog te horen naar de kanten van Wouw en Heerle.

Om vijf uur 's morgens hoorden we echter het eerste geronk van de Engelse tanks duidelijk in de buurt van de Hil en de Akker. We hoorden ook goed, dat ze ieder ogenblik nader kwamen, maar omdat het zo donker was, zagen we ze niet. Plotseling echter zagen we de eerste silhouetten van deze gevaarten zich duidelijk aftekenen tegen de brandende boerderijen op de Roskam. We telden er ongeveer 'n dertig. Nu kon het dus geen illusie meer zijn; als een paal boven water zo vast stond het thans: WE WAREN BEVRIJD."

Nu de bevrijding er was ging de familie de schade opnemen en er bleek toch nog heel wat kapot te zijn. En men begon met de eerste opruimingswerkzaamheden. Pas tegen 10 uur die ochtend arriveerden de eerste Engelse tanks op de boerderij. Die tanks installeerden zich op de boerderij en de familie leefde opnieuw in angst dat ze beschoten zouden worden, maar nu door de Duitsers. Toen men wilde vertrekken, kreeg men te horen dat dit niet nodig was, want dat er niets zou gebeuren.

KRIJGSGEVANGENEN

"Die dag (28 oktober) om elf uur brachten de Engelsen de eerste 40 Duitse krijgsgevangenen binnen, die netjes in de rij bij ons voor het raam moesten gaan staan (4).

Toen deze moffen 'n half uurtje bij ons voor het raam hadden gestaan, kwam Toon Bartelen hen eens goed uitkafferen. Hij ging midden voor de groep staan en deed zijn speech voortreffelijk. Woedend vroeg hij op het einde hiervan een geweer aan de omstaande Canadezen en wilde ze allen kapotschieten. Helaas kreeg hij aan deze kant geen geweer en ging derhalve naar de andere kant, maar ook daar mislukte zijn poging. Werkelijk met een beangstigd hart stonden deze Duitsers toe te zien. (5).

Vanaf deze dag ging men op de boerderij van Looijen aan het werk om alles zo snel mogelijk weer in orde te maken. Het normale leven kon weer zijn gang gaan.

Bergen op Zoom/Wouw, 12 maart 1985.

RENE HERMANS.

De "Beatrix", een boot vol Moerstraatse jongeren die in de bevrijdingsoptocht meetrok. Van links naar rechts: Cees Lammers, ? , Tonny Matthijssen, Domien Simons, Marie Gommeren, ? , ? , Jo Schuurbijs, ? , Truus Lammers, ? , ? , ? , Marie Doggen, Riet Vervloet.

(Foto: collectie mevr. Geers - Vervloet).

Voor eventuele aanvullingen kunt U contact opnemen met de redactie.

NOTEN:

1. De heer Looijen woonde op het moment waarop dit verhaal werd samengesteld in de C. Pronkstraat 14 te Bergen op Zoom. In het heemkundewezen is hij beslist geen onbekende want 20 jaar lang is hij secretaris geweest van de heemkundekring in Huijbergen.
2. De heer Looijen maakte in zijn dagboek zelfs een tekening van de bewuste brug over de tankval. De afmetingen van de tankval zoals hij die noemt, worden onderschreven door Johan van Heijst die destijds vlakbij de tankgracht in de Bleijdenhoeksestraat woonde.
3. In het verhaal van de heer Looijen is tot en met 28 oktober sprake van Engelse troepen. Op die dag schreef hij onderaan een bladzijde: "Herstel. Al deze soldaten waren geen Engelsen maar Canadezen". Zijn verwarring is een logisch gevolg van het feit dat niet precies bekend was waar Britten, Canadezen en Amerikanen vochten.
4. In het artikel van F.C. Stanley wordt het feit, dat er veel krijgsgevangenen werden gemaakt bevestigd, als hij spreekt over de opmars naar de verkeersweg Bergen op Zoom - Roosendaal. Voor de vertaling van dit artikel verwijzen wij naar elders in dit nummer.
5. De woede van de heer Bartelen is des te meer begrijpelijk als men beseft dat hij in de mei-dagen van 1940 als Nederlands militair met 2000 anderen per boot het Kanaal wilde oversteken. De boten werden gebombardeerd en er vielen 200 doden. De heer Bartelen zwom naar de kust en werd krijgsgevangen gemaakt. De dag tevoren, d.w.z. op 27 oktober 1944 nu weer, was zijn hele boerderij in vlammen opgegaan en hij bezat praktisch niets meer. Deze passage is mede tekenend voor de machteloosheid van de burgers tegenover de terugtrekkende vijand, vandaar dat deze letterlijk is overgenomen.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door financiële steun van de
Rabobank „Wouw - Kruisland ”

Slikken van
VAN HET MARQUISAAT VAN
erkhof slikken
Hildernisse en

